

Da je Belin, Belen še le prišel v Galijo po Rimljanih med rimske naseljenike in porimčene Galle, pričuje ta okoliščina, da ga v zapadni Galiji in kraj Rena njegovega častja ne najdemo. Keltiška božanstva, ktera se grško-rimskemu Apollonu primerjajo, so: Grannus, Borvo in Toutiorix. Na Galskem je edin spominek, najden v „Vienae Allobrogum“, kterege je postavil neki Duumvir Caesarinus Faustus, ki je utegnil biti rodom Venet ali Noričan, med tem, ko je v Akvileji do sedaj najdenih 12 spomenikov, v Veneciji pa 6, na Koroškem blizo Celovca 1.

Znano je, da so Rimljani tudi imenitna božanstva tujih narodov v javno častje sprejemali; tako egiptiško Isido in Serapisa, perzijskega Mithrasa, *) asirskega Jova Dolichena, in zato nahajamo, da so tem božanstvom po vseh rimskih provincijah bili spomeniki in tempeljni postavljeni, tudi v Noriku in Panoniji, dasiravno niso ta božanstva bila domača. Tako je tudi noriško-venetski Belin dobil čast očitne bogoslužbe, ne samo pri domačih prebivalcih, nego tudi po družih rimskih provincijah, in ker vsako božanstvo ima svoje duhovnike, zato je tudi on imel svoje „mystike“, ki so se veleli Patere. Ta beseda se v smislu vjema z latinsko augur iz avi in gario, ker so prerokovali „ex garitu“ bogovom posvečenih tičev, kakor Avsonij sporočuje. On je bil rojen v Burdigali, današnji Bordeaux, in je živel v 6. stoletji po Kristusu. Slovel je kot gramatik, retor in pesnik, in je bil učitelj cesarja Gracijana; bil je za njega konzul v Rimi (leta 375), zadnja leta pa je živel v svojem rojstnem mestu ves zakopan v študije. Pisal je epigrame, sestavljal grobne napise in spomenike in 20 idil. Tako je tudi počastil svojega prijatelja rhetora Attia Patera, čegar rodbina je izhajala iz plemena galskega Bajokasov, in čegar dedovi so bili Druidi, to je duhovniki keltskih božanstev. Ker je nosil priimek Patera, je to Avsoniji dalo priložnost misliti, da je Attius iz vrste duhovnikov Belinu posvečenih, ker znano mu je bilo, da se tako zovejo Apollo-Belinovi skrivnostni duhovniki. Gotovo je za to ime izvedel v Rimu, kjer je brez dvombe Apollo-Belin imel tudi svoj tempelj, ali pa v Akvileji.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Jugoslavenski program v zboru „Slovenije“, političnega društva v Ljubljani.

I.

Obljubili smo v poslednjem našem listu obširnejše popisati razprave poslednjega občnega zbora „Slovenije“ o programu jugoslavenskem. Danes spolnujemo to obljubo ter začnemo z govorom dr. Coste, ki se je blizo tako-le glasil:

Odbor „Slovenije“ mi je dal nalog, zagovarjati jugoslavenski program. Naloga, zagovarjati jugoslavensko zvezo, častitljiva je in lepa. Ker je bil program razglašen po časnikih naših, ni menda treba, da bi ga bral od besede do besede. (Govornik razlaga pomen programov v posamesnih točkah ter nadaljuje:) Ta program, ko se je razglasil, napravil je velik vtisek. Nemški časniki in politiki zunaj naše dežele večidel molčijo, naši so ga pa zasmehovali, „Tagblatt“ ga je imenoval „politische Seifenblase“. Potem so začeli nasprotniki obrekovati in

zdaj že celó groziti se. Oni dobro poznajo veliko važnost tega programa, in zato njihovo kričanje.

Ta program, akoravno še le 1. decembra l. l. razglašen, je čisto naraven, primeren razmeram sedanjim in bil je vže davno vtisnjen v srce vseh južnih Slavenov; nobena sila ga ne bode uničila. Zdaj so spoznali tudi Srbo-Hrvati, da nam je sloga potrebna. Mi smo jim bratovsko roko podali že leta 1848. in pri zagrebški svečanosti Zrinijevi; prijeli so jo, al zopet jo izpustili. Zdaj pa živo priznavajo važnost ozke zveze južnih Slavenov, ki bivajo v habsburški monarhiji, ktero izrekuje večkrat omenjeni program in ktere na dolgo in široko dokazovati mi ni treba.

Glejmo tedaj le na nasprotnike naše. Glejmo jim ostro v oči!

Program ima nasprotnike dvojne vrste. Eni so v nemškutarskem, drugi, žalibog, v narodnem taboru. Prvi natolcujejo, se lažejo in obrekujejo, kakor vselej in povsod. Drugih ideja se ne dá lahko karakterizirati, pa o tem pozneje.

Prvi so nam očitali nedoslednost. Rekli so: narodni poslanci kranjskega deželnega zbora so nedosledni, ker adresa njihova je drugačna. „Tagblatt“ je posebno mene počastil, nekatere odlomke iztrgal iz mojega govora, ter potem prašal: kako se ti vjemajo s programom jugoslavenskimi? — Popolnoma! Slovenije, ki smo jo povdarjali v adresi, tudi zdaj nismo opustili. Slovenska skupina stopi zdaj le v zvezo s Hrvatsko, Srbsko itd. V tem oziru je bil naš program dozdej pomanjkljiv, a še le zdaj se je dopolnil. Po tem programu imamo veliko deželo, ktera se lahko šteje v eno vrsto s česko, poljsko, magjarsko in nemško.

Kakor v adresi kranjskega deželnega zbora veje duh lojalni, tako se tudi programu jugoslavenskemu očitati ne more ilojalnost, kajti habsburška monarhija mu je okrožje.

Nedoslednost se je očitala našemu programu od strani nasprotnikov tudi pri ljubljanski „Verfassungsfeier“. O njenem besedovanji le nekaj. Predrznil se je celó govoriti nekdo, ki je še le pred malo časa priromal v našo deželo in ki ne pozná našega naroda in ne razume jezika njegovega. Oni besednik (Ertl) naj bi bil raji govoril o davkih in o pritožbah zarad njih. Navod o tem mu bi bile lahko dale eksekucije davkarske, katerih le v ljubljanskem okrajnem poglavarstvu je letos nad 300! Temu možu se pač lahko reče v njegovem jeziku: „Schuster bleib' bei deinem Leisten“!

Drug nasprotnik, in sicer iz narodnega šotora, je dr. Miletič, voditelj srbskega naroda na Ogerskem. On trpi ravno zdaj za narod svoj, zaprt na 12 mesecev v težko ječo. Njegov glas je res glas voditelja srbskega. Al stališče Miletičev je drugačno ko naše, in težko je o njem govoriti. Miletič ima pred očmi samostalno veliko Srbijo. On ne more toraj pritrditi temu programu, kateri želi močne habsburške monarhije in zahteva ravnopravnost vseh njenih narodov in avtonomijo deželá. Ali je pa tudi Miletičev program temeljito političen, veliko je vprašanje, kajti naslanja se na primerljej, o katerem se ne vé, ali se bo in kedaj se bode zgodil; Miletič ne more reči, da in kedaj da razpade Avstrija. Razpad Turčije so prerokovali že pred 70. leti, al še danes ni razpadla. Tako računjenje s faktorji, o katerih se ne vé, ali se bodo kedaj vresničili ali ne, ne kaže temeljitega politika. Želeti moramo toraj, da se sprejme naš program tudi od Srbov na Ogerskem.

Hudo razkačen je pisaril „Tagblatt“ dva članka pod naslovom: „Weg mit der Maske“. On pravi, da je naš program živ dokaz in jasni izraz panslavizma, in zoper njega vidi le eno pomoč, namreč zvezo Avstrije z

*) V zemlji nekdanjih Venetov so našli tudi spominke z napisom: Cauto Pati sacrum. Gilferding je mislil, da je to božanstvo venetsko, kar pa ni, temoč je z Mithrasovim častjem prišlo iz Perzije, in pomenja toliko kot: mundi dominus, Weltenherr, svetá gospodar (glej Götting. gelehrt. Anzeig. 1846. B. III. 8.)

Nemčijo. „Möge die dargebotene Hand ehrlich, ohne Hintergedanken ergriffen werden, denn das Bündniss mit Deutschland bedeutet die Lahmlegung des Panslavismus, die Sicherstellung des europäischen Friedens“. Te besede se tolmačijo tako: „Mi nimamo strahú o pangermanizmu; mi hočemo zvezo z Nemčijo, da tlačimo Slovane in jih pritiskamo na zid“. „Weg mit der Maske!“ ali po naše: „Krinko (šemo) z obraza!“ veljá tedaj le za nasprotnike naše, kateri delajo za pruskega kralja.

Največ so si skušali pomagati s tem, da so se lagali o našem programu. Tako slepi so ti ljudje, da v istem listu razglašajo naš program, nam pa očitajo besede in sklepe, ktere so si sami izmislili. Oni pravijo, da hočemo novo deželo osnovati zunaj monarhije habsburške; al v programu je jasno rečeno, da hočemo le starodavno, močno, vsem pravično habsburško monarhijo. — Dalje pravijo, da ta program govori le o Slovanih, kakor da bi drugih narodov ne bilo v Avstriji. To je isto tako laž, kakor očitvidno kaže točka tretja. Nasprotniki „Tagblattovci“ nimajo nobenih drugih pripomočkov nego laži, in ko jim zmanjka laži, morajo vtihniti.

Drugi prašajo: „kdo so oni možje, ki so snovali program? kdo jih je pooblastil sklepati o tako važni mednarodni zadevi?“ — To, kar se je dogovorilo v Ljubljani, ni mednarodna pogodba taka, da bi bila komú že postava. To je le ideja, ktere niso iznajdli oni možje, ki so bili 1. decembra l. l. v Ljubljani, in so starodavne občutke južnih Slavenov v besedah izrazili in formulirali. Sicer pa onemu vprašanju stavimo nasproti naše vprašanje: Kdo nek je prašal za legitimacijo one 3 Švicarje, kateri so Švico rešili? — Ker so te ideje iz srca naroda vzete, bodo se vresničile.

Po mojem mnenju je naš program velike važnosti v dvojnem obziru: 1. v narodnem za vse južne Slavene, katerim je zedinjenje neobhodno potrebno, in 2. za celo cesarstvo, in to posebno v besedi: „habsburška monarhija“. Politiki dandanes sami ne vedó, kakošno ime da bi dali na dvoje razcepljeni državi; mi smo prvi razglasili starodavno a vendar zdaj novo besedo: „habsburška monarhija“. Gospôda! tù imam v rokah list — „državni zakonik“ mu je ime — „za v državnem zboru zastopane dežele“. Ko bi prišel Švicar, Amerikanec, Anglež itd. in bi ga prašali: naj pové, za ktere dežele veljá ta list? Odgovoril bode, da ne vé, ker državni zbori so po celem svetu. Mi v ljubljanskem shodu smo pravo zadeli, da smo državi naši novo ime dali, in sicer tako, da se ga bodo tudi drugi poprijeli, in da ono bode zastava, pod katero mi hočemo zoper dvalizem braniti svoje pravice in ustanoviti federalistično habsburško monarhijo.

Mnogovrstne novice.

* Število ljudi in živine na Ogerskem. Tudi ogerska vlada je dala lani ljudi in živino šteti, in je naštel ljudi 11 milijonov 117.623, v Erdelji (Siebenbürgen) pa še posebej 2 milijona 101.727 duš. Konj na Ogerskem in Erdeljskem skupaj imajo 4 milijone 819.652, oslov 29.085, mèzgov 2648, goveje živine 4 milijone 486.905, ovác 13 milijonov 760.700, kóz 409.242, prešičev 3 milijone in 513.231, čbelnih panjev 488.429.

* Najdencev (nezakonskih otrok) v dolnji Avstriji, za ktere mora dežela skrbeti, je okoli 30.000, za ktere vsako leto najmanj potrebuje 600.000 gold. Ker se toliki stroški ne morejo poplačati iz deželnega najdenišničnega zaklada, se obrača ravno zdaj vodstvo te naprave na usmiljenje dobrotnikov. — Povsod tedaj so ti

ubogi otroci, ki so nedolžni pregrehe svojih roditeljev, deželnemu zakladu velika nadloga, te nadloge pa je veliko kriva naprava nekdanjega cesarja Jožefa, po kateri se skrivajo večkrat zeló bogati očetje tacih otrok, dežela pa mora potem za-nje plačevati.

Dopisi.

Iz Zagreba 10. jan. — Deželnega zbora je konec, a bana Raucha še — ni konec! Al, kar še danes ni, mora biti kmalu, sicer si zapiše magjarski dvalizem na čelo kritiko, ktera v eni sami besedi pové vse, in ta besedn glasí se: korupcija! Več časa se je motal in motal ta deželni zbor na hudo nevoljo vseh pravih domoljubov, in sestavljen le od uradnikov in slugov Rauchovih sklepal je o najvažnejših zadevah deželnih, in to, če tudi so bile zeló prazne klopi poslancev! In kakor bengalični ogenj je razpust deželnega zbora iluminirala razsodba v Petrinji, v kateri je bil Mrazović 7. dne t. m. nedolžen spoznan, — Rauch pa po takem obsojen, da je imel roko vmes v oni slepariji, po kateri je, kakor je „Zatočnik“ naravnost rekel, dežela blizo za 10 milijonov poškodovana. Potrla je pa ta sodba bana Raucha tako, da v poslednji seji, ko je bil deželni zbor razpuščen, mu je popolnoma besedo vzelo, da od vsega njegovega govora so mu le besede: „vabim vas gospôda v cerkev in tako dalje!“ v ustih še ostale. Mrazovića pa, ki je v „Zatočniku“ razodel „krasni značaj“ banov, so domoljubi častili s serenado in navdušenimi živio-klici. „Agramerica“ zdaj skuša sodbi v Petrinji veljavo podreti s tem, da pravi, da je bila to le sodba vojakov (graničarov) a ne civilne sodnije, in veže še družih otrobov več; al še bolj je s tem mamelukinja Rauchova zabredla v blato, kajti „Zatočnik“ zahteva, naj baron Rauch Mrazovića na novo toži pri kaki drugi tujis odniji, na priliko, na Dunaji, in veljá naj to, kar bo ta sodnja razsodila; dalje pa še barona Raucha pozivlja, naj ga toži tudi zarad očitjanja o limito-soli, in mu žuga, ako ban tega ne stori, ga bode sam „Zatočnik“ tožil. — Iz tega vidite, v kakošni „svitlosti“ stoji zdaj svitli gospod ban hrvaški, in kamo je zabredel Andrassijev privrženec, ki je imel magjarizem glorificirati v trojedni kraljevini! Vsa dežela je zarad tolikega škandala iz sebe in pričakuje, kaj bode.

Iz Prage. — „Pokrok“ je priobčil glas nekega avstrijskega patriota, ki je vreden, da ga izvedó tudi Slovenci. On — baron Kotz? — je bil ustavoveren, ne sicer kakor da bi bil priterjeval raznim osnovam vladnim od Šmerlinga počenši, kajti dobro je vedel, da vse one vlade stale so bolj na nemškem (liberalnem) nego avstrijskem stojališču, ampak nadjaje se, da bode pravemu poravnajočemu ministerstvu morda vendar moč, ustavo v soglasje spraviti z avstrijskimi razmerami. V tem obziru je z veseljem pozdravil ministerstvo grofa Potockega. Al Beustov odgovor, ki ga je dal unidan dr. Riegerju, odprl mu je oči, da odslé mora biti deklarant, ako hoče ostati Avstrijanec. Prej se je nadjal, da grof Beust dovrši spravo. Odkar pa je odgovoril ne kot državni kancelar, ampak kot pisavec „Presse“ ter zabrenkal na veliko-nemško struno, in kar je „N. fr. Presse“ zmage si svesta naznanila, da se grof Potocki vjema ž njim, od tedaj se od te strani ne nadja ničesa. Ker tedaj oni ministri — kakor je videti — Avstrijo pripravljajo za pruski želodec, zato je česka deklaracija postala avstrijska deklaracija. Le enaka pravica vsem narodom more pot prestriči onemu razjedalnemu prizadevanju. V prejšnjih časih se je Avstrija mogla vladati s pametnim centralizmom; danes je to nemogoče, in ker dvalizem ni družega kakor le dvojna centralizacija, zato